

DE REFORMATIE

WEEKBLAD TOT ONTWIKKELING VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

DIE OWE JEUGD VERNIEUWT ALS EENS ARENDS PSALM 103:3

Onder redactie van Prof. Dr F. J. J. Buijtendijk, Dr K. Dijk, Prof. Dr V. Hepp, Drs C. Tazelaar en Dr B. Wielenga

Medewerker(s): Dr H. A. van Andel, Solo; Drs J. van Andel, 's-Gravenhage; Dr R. E. van Arkel, Utrecht; N. Baas, Amsterdam; Dr Henry Beets, Grand Rapids; Dr Joh. C. Breen, Amsterdam; Drs W. E. Engelkes, Harderwijk; Prof. Dr F. W. Groenheide, Amsterdam; Prof. Dr T. Hoekstra, Kampen; Dr G. Keizer, Tiel; Dr B. A. Knoppers, Amsterdam; Dr J. G. Kunst, Arnhem; Dr G. R. Kuiper, Haarlem; Dr H. W. Laman, Assen; Dr C. Lindeboom, Amsterdam; Dr S. O. Los, 's-Gravenhage; Dr P. C. Meijer, Rotterdam; Dr J. C. de Moor, Utrecht; Dr J. C. Rullmann, Utrecht; Dr K. Schilder, Delft; Dr W. J. A. Schouten, Kampen; Dr J. Thijs, Meppel; Dr D. H. Th. Vollenhoven, 's-Gravenhage; Dr J. de Vries, Tilburg; Dr J. D. Wielenga, Hoofddorp; Mr J. A. de Wilde, 's-Gravenhage.

Adres der Redactie:
Prof. Dr V. HEPP, Van Broestraat 14, Amsterdam.

Drukkers-Uitgevers:
OOSTERBAAN & LE COINTRE, Goes
Tel. No. 58 — Postrekening No. 36000.

Abonnement: f1.25 per drie maanden bij vooruitbetaling
Voor 't Buitenland en Ned.-Indië f9.— per jaar.
Advertentie: 35 cent per regel.

INHOUD: Kunstzinnigheid III. — Uit de Schrift: Oppervlakkigheid (Luk. 14:15b). — Kerkelijk Leven: Het probleem van de Theologische Fakulteit aan de Openbare Universiteiten. Gewetensdwang. De Heidebergse Catechismus. Uit den treure. De aktie voortgezet. Slap gesticht. — Pol. en Soc. Leven: Onder den drang der besnijning. — Wijsbegeerte: In de school der wijsbegeerte. — Pop. Wetensch. Schetsen: Iets over vivisectie I. — Literatuur en Kunst: Willem Levinus Penning. — Kuiper-Bibliografie XCVIII. — Uit de Buitenlandsche Kerken. — Kroniek. — Kerknieuws.

KUNSTZINNIGHEID.

IV.

Conclusie van het eerste artikel. Dit bedoel ik te bespreken: moeten wij een andere houding tegenover de kunst aannemen dan Dr Kuiper? Zoo niet, kan er een program van actie worden opgesteld? Zoo ja, welke behoort die andere houding te zijn.

Het „eerste geslacht“ kan door Dr Kuiper nog niet tot hoog kunst-interesse worden opgevoerd. Het „tweede geslacht“ deed iets van zijn kunstzinnigheid blijken en concentreerde dat op huis en kerk. Het „derde geslacht“ voelt behoefte om de vleugelen van den kunstzin breder uit te slaan.

Hier en daar ontbrandde reeds een konflikt tusschen het tweede en derde geslacht over de kunst. Men mag dit niet te tragisch, maar ook niet te luchtigartig opnemen. Het is thans de tijd, om Kuiper's Calvinisme en Kunst te bestudeeren. En dit als voorop: we hebben principieel te zijn ook in onze kunstzinnigheid.

Voor den goeden verstander merk ik nog op, dat de leuze „principieel ook in de kunstzinnigheid“ niet in zich sluit, dat de normen (dat, wat de richting aangeeft) van schoonheid dezelfde zijn als de ethische, de logische, de religieuze normen. Nooit mogen deze of enkele hiervan vereenzelvigt. Maar voor nadere ontwikkeling hiervan is een weekblad niet geschikt. Ook het onze niet. Want een weekblad moet populair zijn. En deze dingen te populariseeren is haast niet doenlijk. Men moet daarvoor eenige filosofische scholing hebben. En wilden wij dit niet tot op den bodem nagaan, doch er eenige verduidelijking van geven, dan zouden we hieraan zeker een geheele artikelenreeks moeten wijden.

Met dit te memoreeren, meen ik dan ook thans te mogen volstaan. Als men ons maar niet misverstaat, is het ons wel. Kunstzinnigheid kan principieel zijn, zonder nog de normen van het eene levenssterrein aan te leggen op een ander gebied.

Ik keer tot de ontluikende kunstzinnigheid terug. Vanzelf mag hier de waarschuwing tot het derde geslacht niet achterwege blijven of elk dwepen met lijn en kleur en toon reeds kunstzinnigheid zou verraden.

Lange haren, fladderende das en fluwoelen jas schijnen tegenwoordig wel de herkenningsteekenen van den artist te zijn, maar ieder, die deze symbolen laat groeien of zich aanschafft, is daarmee nog niet artistiek aangelegd.

De mensch van onze dagen heeft een enorme belangstelling.

Hij vindt een heele boel „mchtig interessant“. Maar interesse in de kunst verschilt zóó veel van kunstzinnigheid, als weetgierigheid naar allerlei godsdienstige verschijnselen van de godsdienstigheid, de godsvrucht zelf.

Een jongmensch, dat gaarne reproducties verzamelt, behoeft nog evenmin een kunstzinnige te zijn, als wie zijn geld aan postzegels uitgeeft.

De jonge dame, die haar wilskracht op de piano beproeft, heeft daarom nog geen gevoel voor muziek.

Daarom past het derde geslacht bescheidenheid. Het kan zich niet op onze artikelen beroepen om tot het tweede geslacht te spreken: jullie hadden nog slechts een kunstzinnigheid in den knop, maar bij ons springen de kelkjes open, de bloem laat haar gouden hart zien, er gaat van ons een sublieme aroma uit.

Dan zou het wel geuren.

Maar niet op de aangenaamste wijs.

Al moet men de oogen voor de meerdere kunstzinnigheid van het derde geslacht niet sluiten, daarom heeft nog niet ieder individu uit dat geslacht er deel aan.

Hoe kan nu door het tweede bij het derde geslacht kunstzinnigheid gekweekt en versterkt?

Ik gaf daarop reeds ten antwoord: door zelf zooveel als het kan met het derde geslacht er in mee te leven.

Maar er behoort toch meer van gezegd.

Het tweede geslacht heeft over het geheel een zekeren afkeer van de nieuwere kunst.

Het zal zich, als het leiding geven moet, meer de klassieke kunst toewenden.

Doch daarin steekt een gevaar.

Niet zóó wordt de kunstzinnigheid aangekweekt, wanneer men zoon of dochter van de schilders en etsen van Vincent van Gogh, van Schelfhout, van Wijnngaert, Toorop, van Konijnenburg, van Dobbenburg, van Monnickendam, van Jan en Willy Sluyters wegtrekt met een: dat is zoo maar wat knoeien, om ze dan mee te nemen naar het Rijksmuseum, linea recta naar de Nachtwacht te rennen en dan te puffen: dat is pas echte kunst. Zeker, dat is echte kunst.

Maar wat zou er van de kunst worden, indien iedere schilder in Rembrandt's trant het doek ging bewerken.

Wat eenvormigheid, wat eentonigheid, wat imitatiezucht zouden dan de schilderkunst ontsieren. Dit onthoude men: evenmin als de wetenschap staat de kunst buiten het leven.

Evenals de wetenschap kent ook de kunst groei. En God laat groeien.

De groei miskennen is Gods werk miskennen. Men mag niet eischen, dat de kunst zal stilstaan. Men mag niet vorderen, dat de kunstzin van het derde geslacht alleen maar gevoel zal hebben voor de kunst van de 16de en 17de eeuw.

Toen in de vorige eeuw het Calvinisme weer in eere kwam, hebben de voorgangers dadelijk de waarschuwing doen hooren: geen repristatie. Geen nauwkeurig copieeren van het vroegere Calvinistische levensbeeld.

Zij wilden nieuwen groei uit den ouden wortel. En dat moet ook thans aangehouden met betrekking tot de kunst: geen repristatie.

HEPP.

UIT DE SCHRIFT.

Oppervlakkigheid.

Zalig is hij, die brood eet in het koninkrijk Gods. Lukas 14:15b.

Wat den man, die aldus spreekt, tot deze uiting bracht?

Het was bij den maaltijd in het huis van een overste der farizeën, dat Jezus, ziende hoe verschillende gasten de vooraanzitting verkozen, een strafrede had gehouden; scherp had Hij de eerezucht afgekeurd en den schoonen weg van ootmoed en zelfverloochening aangeprezen; en Zijne vermaning was uitgegaan om bij den arbeid der liefde eerst te denken aan hen, die niet hadden om te vergelden. „Gij zult zalig zijn“ — zoo zegt Jezus — „want het zal u vergolden worden in de opstanding der rechtvaardigen“.

En het is nu bij dat laatste woord, dat een der aanzittenden het hoofd opbeurt. Bestrafing en roeping zijn hem blijkbaar voorbijgegaan; maar dat zalig worden, ja, dat is toch wel heerlijk. Het is de moeite waard er zijne ingenomenheid mede te betuigen. Degenen, wien de zaligheid ten deel valt, zijn toch wel gelukkig. „Zalig is hij, die brood eet in het koninkrijk Gods“.

Meer ligt er in deze uitspraak niet.

En dat ook Jezus er niet meer in hoort, blijkt wel uit 't antwoord, dat Hij dezen man geeft. Want de Heiland geeft hem onmiddellijk bescheid: „Maar Hij zeide tot hem....“ En dan volgt de gelij-

kenis van de genooden ten avondmaal, die zich met allerlei voorwendsels verontschuldigen; een gelijkenis, die wel allereerst voor dezen man teekenis had; want Hij zeide het tot hem. En dan waarschuwt de Heiland, dat het niet baat het geluk der zaligheid te roemen, zoo men daarvoor niet akker en ossen en vrouw verlaten kan. Het komt er op aan, den weg der zaligheid met ernst te zoeken en te betreden.

* * *

Wij hooren van dezen man verder niet meer.

Het gaat den Evangelist ook niet om zijn persoon, maar om zijne uiting; en om in die uiting een bepaald slag van lieden te ontdekken.

Want ze zijn er nog, de oppervlakkigen, die, evenals deze mensch, met Jezus aan één tafel aanzitten, maar ook al even weinig van Zijn Woord ter harte nemen.

Geen wereldlingen — volstrekt niet.

Kerkmensen zijn het, fatsoenlijke onbesproken christenmensen, die jaar en dag onder de prediking des Evangelies komen — maar zonder eenige waarachtige bekommernis over de zaligheid hunner zielen.

Alles hooren ze aan — bestraffing, vermaan, belofte; doch één klank slechts blijft er hangen: zalig worden. Ja, dan kijken ze even op; zalig worden — dat zeggen ze te willen. Maar voor den weg der zaligheid, voor het met ernst zich geven in dien weg — daarvoor ontbreekt alle waarachtige belangstelling; dat laat hen dof en dood. Dat vordert teveel van de dingen dezer levens; dat verontrust en ontnemt teveel.

En zeker, dan kunnen ze zoo vroom spreken in den geest van den man, die bij Jezus aan tafel zat; dan achten ze zalig wie het koninkrijk Gods mag beërven, en dan vinden ze een bekeerd mensch zoo gelukkig; en zij willen met hunne vrome verzuchting den schijn geven van oprechte bekommernis, maar ge hoort er meer zelfbeklag in, dan zelfbeschuldiging; zij houden er hun eigen geweten mee in bedwang en schuiven met elke dergelijke verzuchting den eisch der bekeering weer van zich af.

Precies de man in dit verhaal, die even ophoudt met eten om de kinderen des koninkrijks zalig te prijzen, — en dan zijn maaltijd weer voortzet.

Zoo zijn er velen, die alles hooren en weten van de noodzakelijkheid des geloofs en der bekeering voor de toekomstige zaligheid — en die dan een vrome zucht slaken over het geluk dergenen, die dat voorrecht bezitten — en vervolgens de hand weer uitstrekken naar den disch des aardchen levens en zich blijven voeden met de dingen dezer wereld.

* * *

Heeft iemand hier zijn beeld herkend?

Dat hij dan het antwoord nog eens leze, 't welk Jezus dezen mensch geeft.

U.

v. A.

KERKELIJK LEVEN.

Het probleem van de Theologische Fakulteit aan de Openbare Universiteiten.

Het misbruik heft het gebruik niet op, zegt de oude spreuk.

Van het woord „probleem“ is zeer stellig misbruik gemaakt. Menigmaal diende het om zijn onkunde achter een air van gewichtig-doenerij te verbergen. Het kwam de intellectuele gemakzucht zeer te stade. Nauwelijks was men nog met een ingespannen nadenken over eenig onderwerp begonnen, of men zette uit vrees voor overspanning zijn denken stop en wanneer dan de vragers opdaagden, riep men hun van verre toe: probleem! probleem!

Daarom is het woord „probleem“ onder ons een weinig in discredit geraakt.

Een protest tegen dat misbruik achten wij dan ook gezond, mits men nu weer niet te ver naar

den anderen kant heenzijlt, en op straffe van te worden verdacht van scepticisme alle gebruik van dat woord veroordeelt.

Dat we ten slotte allerwege op problemen stuiten, kan niet geloofwaardig. Ons bezwaar richt zich hier tegen, dat men zoo spoedig problemen ontdekt. Dat men ervan gewaagde niet aan het eind, maar aan het begin van zijn onderzoek.

Dit wees op zekere moeheid en traagheid, om zich de kwesties in te denken.

Als wij nu spreken van het probleem van de Theologische Fakulteit aan de Openbare Universiteiten, geschiedt dat stellig niet om ons van nadenken over dit onderwerp te ontslaan.

Er is trouwens al veel over gedacht, gesproken en geschreven.

Onlangs nog maakte het een punt van discussie uit in onze Tweede Kamer.

Het debat liep tusschen een minister, die zich De Visser noemt en een hoogleeraar, die kortweg Visscher heet.

Is de vraag gewettigd of in de tegenwoordige fase van geestesontwikkeling de Regeering zich een oordeel over de wetenschap mag aanmatigen, waar er zoo talrijke stroomingen zijn en zij door de benoeming van hoogleeraren of aan een bepaalde strooming een privilege moet verleenen of het beginsel van eklekticisme moet huldigen (uit iedere richting wat), die vraag klemmt te sterker bij de wetenschap der Heilige Godgeleerdheid.

Bestaat er geen enkele neutrale fakulteit, die theologische fakulteit komt daarvoor wel het allerm minst in aanmerking.

Hier kan geen enkel ministerie, van welke richting het ook zij, een indifferent standpunt innemen.

Zelfs kan hierbij het shibboleth van de bekwaamheid der hoogleeraren geen uitkomst bieden.

Bekwaamheid bij een theoloog, die zich door het Neo-Kantianisme heeft laten beïnvloeden, is schier onmogelijk, roept de Hegeliaansche godgeleerde, want op den bodem van het Neo-Kantianisme kan geen ware wetenschap groeien.

Bekwaamheid bij een Gereformeerd hoogleeraar? Geen sprake van. Zoo oordeelde nog onlangs een aanhanger van de zoogenaamde liberale theologie in een recensie over een werk van een onzer Kamper professoren. Wie niet aan Schriftkritiek meedoet, is in de oogen van andersdenkende hoogleeraren meestal een lotgenoot van Toet-ank-hamen.

Bekwaamheid toch wordt niet alleen bepaald door iets formeels — of iemand scherpzinnig is b.v., want dat behoort een detective ook te zijn, of dat iemand goed met moderne talen op de hoogte is, want praktisch brengen vele kenners het daarin heel ver —, maar ook wel degelijk door iets materiëls.

En dat materiële brengt juist de scheiding aan.

Feitelijk wordt de Overheid hier geplaatst voor een onmogelijke taak. Of men zou de hoogleeraren moeten laten verkleuren zoo dikwijls er een ministerie van andere kleur optreedt. Met de ministers zouden dan ook de hoogleeraren moeten aftreden. Een dergelijk voorstel is echter te onzinnig, dan dat het ernstige overweging zou verdienen. Het zou tot chaotische toestanden op universitair terrein voeren.

Vandaar dan ook de talrijke partijbenoemingen met name in de theologische fakulteit.

Ging een van de ministeries in deze vrij uit?

In het algemeen kan daarop ontkennend worden geantwoord.

Waren de liberale ministeries vóór 1901 in deze onpartijdig? Zij waren al zeer enghartig en de partijen, waarop zij steunden, hebben voor goed het recht verbeurd over partijbenoemingen te klagen. Men stelle zich voor, dat zij een theoloog van Gereformeerde konfessie hadden benoemd! Nederland ware nog eer een Alpenland geworden.

Was het ministerie-Kuyper onpartijdig in dit opzicht? Ook al niet. Trouwens de schromelijke partijdigheid van voorgaande ministeries kon niet anders verzacht worden dan door enkele partijbenoemingen.

Was het ministerie-Cort van der Linden, dat pacifiek muziek ten gehore bracht, onpartijdig? Men behoeft alleen aan Prof. Roessingh te denken om van het tegendeel te worden overtuigd.

Was het ministerie-Buys onpartijdig? Minister De Visser's vriend, Prof. Cramer van Utrecht, komt dit al dadelijk weerspreken.

En deze partijdigheid is niet zoozeer de schuld van de ministers, als wel het uitvloeisel van het verkeerde systeem.

Zoolang de Overheidsbemoeïning ten deze voortduurt, zoolang heeft men op partijbenoemingen te rekenen, ook al maken de komende ministeries het misschien niet zóó bont als de liberale Kabinetten uit de 19de eeuw.

Daarom is dit het probleem: hoe komen we tot een ander stelsel?

Prof. Visscher's voorstel was al heel eenvoudig. Hij adviseerde: hef de theologische Fakulteiten op.

Men heeft er Prof. Visscher een verwijt van gemaakt, dat hij het Kabinet zijn a-r. standpunt wilde opdringen en geen rekening hield met het bestaan van de koalitie. Ik geloof, dat dit verwijt wel eenigszins misplaatst is. Waarom zou een afgevaardigde niet een desideratum van eigen

partij naar voren mogen brengen om zoo mogelijk het Kabinet en de Kamermeerderheid daarvoor te winnen?

Veel zwakker moet daartegenover de positie van Minister De Visser geacht. Hij heeft niet de vrijheid van beweging, die een Kamerlid zich mag veroorloven. De Minister mocht niet vergeten, dat hij niet als partijleider had te spreken, doch als lid van een koalitie-Kabinet. Immers ook na de crisis mag het ministerie als zodanig worden aangemerkt. Daarom ging Minister De Visser ongetwijfeld zich te buiten, toen hij het behoud van de Theologische Fakulteit aan de Openbare Universiteiten en de Overheidszorg daarvoor een eerste christelijke historische beginselen noemde en zich zou verzetten, wanneer daaraan werd getornd. Toen sprak de partijman in hem. Had hij geantwoord, dat afgedacht van zijn persoonlijk inzicht, voor het voorstel-Visscher geen meerderheid in de volksvertegenwoordiging of in het Kabinet zou zijn te vinden, dan ware hij tenminste korrekt gebleven.

Hoe dit echter ook zij — zoo eenvoudig als Prof. Visscher het voorstelde, staat de zaak o.i. niet geschapen.

Want er komt dit bij: mag een Universiteit, welke geen Theologische Fakulteit bezit, eigenlijk nog wel den naam van Universiteit dragen?

Gaat het aan van het organisme der wetenschappen de theologie te amputeren?

Men kan beweren, dat bij de huidige constellatie de theologie toch geen noemenswaardigen invloed op de andere fakulteiten aan de Openbare Universiteiten uitoefent. Maar dan kan nader gevraagd: behoort dit zóó te zijn?

Bovendien: al klemmt het in de hoogste mate voor de Theologische Fakulteit, dat de Overheid voor de taak, die men haar heeft opgedragen niet berekend is, geldt dit niet, zij het in mindere mate ook van de andere fakulteiten?

Hoe langer men er over nadenkt, des te meer vernemenigvuldigen zich de bezwaren.

Hierbij komt ook nog deze puzzle: is het billijk om de volksdeelen, die uit eigen middelen Universiteiten bekostigen, mee te laten dragen de kosten voor de Universiteiten van het indifferente stelsel, dat lijnrecht tegen hun beginselen ingaat?

Eén ding staat vast: het is noodzakelijk, dat het tot reorganisatie van het Hooger Onderwijs kome. Al zullen niet alle bezwaren te ondervangen zijn, toch lijkt ons ingrijpende verbetering niet tot de onmogelijkheden te behooren.

Met groot verlangen wordt onzerzijds dan ook uitgezien naar het rapport der Staatscommissie, hiervoor benoemd.

— Gewetensdwang.

Op schoolgebied bewegen wij ons in deze rubriek niet.

Maar wel ligt het begrip gewetensdwang op ons terrein.

De „N. R. Cl.“ beschuldigde kort geleden de rechtse partijen daarvan, nu zij ijveren tegen de miniatur-schooltjes.

Zulke miniatur-schooltjes worden alleen gevonden bij het openbaar onderwijs.

De wet stelt voor bijzondere scholen een minimum, dat tal van openbare scholen niet bereiken.

Wanneer nu die openbare miniatur-schooltjes zouden worden opgeheven, zouden de betrokken ouders zich genoodzaakt zien hun kinderen aan het bijzonder onderwijs toe te vertrouwen.

Dat noemt men nu gewetensdwang.

Maar hoeveel plaatsen zijn er niet, waar voorstanders van het bijzonder onderwijs wonen, maar die niet talrijk genoeg zijn om het wettelijk minimum van het aantal kinderen te halen en die dus nu genoodzaakt zijn van het openbaar onderwijs gebruik te maken?

Dit noemt men van liberale zijde geen gewetensdwang.

Wij noemen dit echter voorbeelden van een dwalend geweten.

Of wil men: meten met twee maten.

— De Heidelbergse Catechismus.

In landen, waar een begin van op-wakend Calvinisme valt waar te nemen, wordt men ongemeen bekoord door den Heidelbergse Catechismus.

Zoo in Duitschland. Zoo ook in Hongarije.

Het Calvinisme zocht nooit heil in één belijdenisschrift, dat voor Gereformeerde Kerken over heel de wereld zou gelden.

Het hield rekening met den veelvormigen ophloei der Gereformeerde waarheid.

Vandaar dat de Gereformeerden in onderscheiden landen ook onderscheiden konfessies (geloofsbelijdenissen) hebben.

Toch zou, wanneer het tot levendiger internationaal contact tusschen Gereformeerden kwam, zich het gemis van één gemeenschappelijk symbool zich denklijk wel doen gevoelen.

Doch als de teekenen niet bedriegen, zal de Heidelbergse Catechismus daarvoor uitnemend dienst kunnen doen.

Een reden te meer om ons leerboek in eere te houden.

— Uit den treure.

Dr Hoogveld, een Roomsche geleerde, schreef in een boekje een artikel.

Daarin neemt hij het op voor het intellektualisme. Van het intellekt in den mensch moet de leiding uitgaan.

In „Bergopwaarts“ wordt dit artikel besproken. En de recensent teekent daarby aan: „Een Calvinist zou dit alles misschien kunnen onderschrijven, een ethisch-voelend mensch kan zich hiermee niet vereenigen. Voor hem is de Godskennis geen vrucht van intellectueele inspanning“.

Alzoo weer het oude liedje.

De Calvinist is intellektualist.

Uit den treure is het reeds herhaald, dat de Calvinist het intellektualisme verfoeit.

Nog schijnt dit tot de Ethischen niet te zijn doorgedrongen.

Laten wij nog treuriger dan uit den treure-mogen verzekeren, dat de Calvinist van zulk een overwoekering van het verstand niets moet hebben. Dat de Godskennis bij hem absoluut geen vrucht van intellectueele inspanning is, maar vrucht van openbaring en inwerking van Gods Geest, welke onze persoon beweegt en niet alleen het verstand, maar ook wil en gemoed in aktie zet.

Laten wij er ook nog op mogen wijzen, dat de Gereformeerde mystiek reeds bloeide lang vóór de Ethische vroomheid geboren werd.

Wij kanten ons tegen elke eenzijdigheid.

Alzoo ook tegen die der ethischen, als zou de waarheid uitsluitend een ethisch, een zodelijk karakter dragen.

Van deze beperking der waarheid zijn we afkeerig.

Wij hebben van de waarheid een veel ruimer begrip.

Bij alle vaagheid en onbelijndheid, de ethische richting eigen, is haar waarheidsbegrip te beneepen, te corsetachtig, dan dat wij ons daarin gezond zouden kunnen voelen.

De Calvinist belijdt, dat de waarheid hem volkomen vrij maakt. Niet slechts van de zonde-smet, gelijk de Ethischen leeren. Zeker dat ook. Maar bovendien nog van de zonde-schuld. En ook nog van de zonde-dwaling.

Want wien de Zoon heeft vrijgemaakt, die zal ook waarlijk, ten volle, naar alle kanten, vrij zijn.

— De aktie voortgezet.

Zooals men zich herinneren zal, gaf de kerk van Anna-Jacobapolder het eerst gehoor aan ons voorstel om de Hongaarsche studenten te steunen.

Wij gaven haar in overweging het initiatief te nemen ten einde heel Zeeland voor ons voorstel te winnen.

En nu lezen wij in een verslag van de klassis Tholen: „De kerk van A. J. P. verzoekt de klassis Tholen gezamenlijk met de klassis Goes en Zierikzee op zich te nemen de studiekosten van een student uit Hongarije, aan de Theol. School of aan de Vrije Universiteit. Ter bespreking meegegeven aan de kerkeraden“.

Onze warme dank aan de kerk van Anna-Jacobapolder.

Mogen de kerkeraden op een volgende klassicale vergadering een blij antwoord geven!

En worde hierdoor deze aktie ook in andere deelen van ons land verwakkerd!

— Slap geslacht.

Niettegenstaande allerlei zorg, in den tegenwoordigen tijd aan de jeugd besteed, groeit er een slap geslacht op.

Dat is niet ons oordeel.

Maar het oordeel van menigen paedagoog en psycholoog van naam. Vaak heelemaal geen menschen van onze denkwijze.

Men klaagt over energie-loosheid, wilszwakte, wispelturigheid van de jongeren, die reflekteeren naar de plaats der ouderen.

Men houdt dan ook zijn hart voor de toekomst vast.

En al ben ik van meening, dat onze kringen in gunstiger konditie verkeerden, dat er ook onder ons geen symptomen van bloedloosheid en spier-verslapping zouden voorkomen, zou ik niet durven betwisten.

Hoeveel ik ook van onze jongeren houd en hoe gaarne ik hen verdedig, de matte oogopslag van velen bevalt mij niet.

Ook hier houdt de gedachte aan de toekomst ons bezig.

Een slappe Calvinist!

Is dat geen contradictio in terminis, geen tegenstrijd in de woorden zelf?

Ons oog viel op een artikel van Ds Gispén in de „Groninger Kerkhode“, dat een van de oorzaken dier verslapping duidelijk aanwijst.

Al valt het citaat wat lang, wij staan de ruimte hiervoor gaarne af.

Als het streven naar en het zoeken van genieting als het hoogste voor een mensch ook in deze Gereformeerde gezinnen gaat heerschen, ziet het er voor de vorming van onze opgroeiende kinderen alledroevigst uit.

Is aan de jeugd reeds zoo eigen te staan naar genieting. Veel moet een mensch met groote inspanning geleerd worden. Lust tot het werk, lust tot de vervulling van een plicht en een taak,

welke geestes zijn a bekoen ook l moeti woonl maar ten e worde hoelt bruisl uit V der merkt genot en mij juist i werd niet v zijn e waarv nog r niet w al wa sche lagere tot ni groote rappen lust n voorgt jong, vergo meed te br nietin jeugdi ramp, Da naa en po voorki geest ouder grond loor, l Als it is, ko terech zien, dagen zegge zette van v dat v een n makke kwoek vlucht aansp Woore betog tingsh te ve den s den h wezen zijn! l strijd i werko zo b hand j de ti naam daaro tegen in hel wil de leven, natun gedaa gend, en vo onze l Er w spreke van z onze l boden heel l laur, redelij eerst, geiscl lasting elend in na het le En zo gewon en vo de go verbie Hier wat it en w vervul zijn, w doen e wordl, tegen kracht voor c strijd, zelling de ge toekom veel g vormo De ar drages

te, schreef in

ellectualisme.
moet de lei-

el besproken.
n: „Een Cal-
onderschrij-
zich hiermee
skennis geen

aid, dat de
t. niet te zijn

den treure-
van zulk een
moet hebben.
geen vrucht
r vrucht van
Geest, welke
het verstand,

zen, dat de
e lang vóór
igheid.

als zou de
zedelijk ka-

zijn we af-

veel ruimer

de ethische
rip te bene-
arin gezond

id hem vol-
zonde-smet,
ook Maar
En ook nog

akt, die zal
en, vrij zijn.

gaf de kerk
oor aan ons
te steunen.

initiatief te
ns voorstel

de classis-
t de classis
oes en Zie-
ten van een

School of
king meege-

anna-Jacoba-

ende classi-
ven!

in andere

tegenwoor-
er een slap

edagoog en
geen men-

wilswakte,
reflekteren

le toekomst

ze kringen
ook onder
d en spier-
niet durven

oud en hoe
topslag van

e toekomst

geen tegen-

Gispen in
in de oor-
jst.

de ruimte

van genie-
ok in deze
n, niet het
de kinderen

staan naar
grote in-
wek, lust
een taak,

welke niet aangenaam schijnt en met eigen be-
geeren niet strookt, laat om volhardend bezig te
zijn met iets dat op zich zelf niet aantrekt of
bekt, moet niet slechts bij het kleine, maar
ook bij het groote kind vaak met zeer groote
moeite aangeleerd worden. Die lust behoort ge-
woonlijk niet tot de aangeboren eigenschappen,
maar tot die, welke met inspanning van alle krach-
ten en vaak eerst in een harde school verkregen
worden. De lust naar genieting echter is aangeboren,
heeft meestal niet te worden opgewekt, maar
bruist het jeugdloven van alle kanten gewoonlijk
uit. Wel is er groot onderscheid in het soort
der genieting, maar juist de jeugdeetijd ken-
merkt zich door haast onbedwingelijke drang naar
genot. Het oude rijmpje: mijn spelen is leeren
en mijn leeren is spelen, kan nu juist niet zekerkind
juist genceind worden. Als het kind aan zich zelf
werd overgelaten, zou er van dat leeren gewoonlijk
niet veel terecht komen. Spelen is voor dat kind
zijn een en zijn al en het acht leeren een kwaad,
waarvan de noodzakelijkheid voor zijn bewustzijn
nog niet eens vaststaat. En zoo blijft het voor
niet weinigen ook al zijn ze aan de kinderschoenen
al wat ontgroeit. Veel overeenkomst met speel-
sche katten vertoonen zelfs de leerlingen uit de
lagere klassen onzer middelbare scholen soms nog
tot niet geringe ergernis hunner leeraren en tot
grote teleurstelling der ouders bij de komst der
rapporten. En ook bij onze rijpende jeugd staat die
lust naar genieting al buitengewoon sterk op den
voorgond. Met het: een mensch is maar één keer
jong, wordt die lust goedgepraat en verdedigd,
vergoed en toegedeeld als iemand den euvelen
moed heeft te pogen die lust in te toonen en te
breiden. Al heel spoedig wordt door die ge-
nietingslust gedreven het evenwicht verloren in het
jeugdleven en dat verlies is een buitengewoon groote
ramp, waarvan de gevolgen niet zelden blijvend zijn.

Daarom moet in het gezin vooral aan die lust
naar genieting in een verstandige opvoeding paal
en perk worden gesteld, zal die groote ramp worden
voorkomen. Maar hoe zal dat kunnen, als naar den
geest van onzen tijd, in dat gezin en bij die
ouders zelve het willen genieten zoo op den voor-
grond staat? Als het medicijn zijn kracht ver-
loort, brengt het gebruik gewoonlijk geen genezing.
Als in het gezin de genietingslust overheerschend
is, komt van het opvoedingswerk al zeer weinig
terecht. En hier staan we, naar mijn wijze van
zien, voor één der oorzaken van wat in onze
dagen veler jeugdleven zoo kenmerkt. Neen
zeggen tegen de lust naar genieting, zich ver-
zetten tegen het zoeken van genot boven het doen
van wat naar 'slechten wil roeping en plicht is,
dat vergt en vraagt soms zoo ontzettend veel van
een mensch. Toegeven is zoo onzinnig veel ge-
makkelijker, kost geen strijd en geen offer, maar
kweekt slappe menschen, die allen strijd ont-
vluchten en op den naam van helden nooit eenige
aanspraak maken kunnen. En hoezeer dit met Gods
Woord in strijd is behoort toch zeker geen nader
betoog. Dat zich laten regeren door die ge-
nietingslust is zoo droef een bewijs van het niet
te verstaan, dat de mensch hier op aarde tot
den strijd geroepen is en niet tot het genot. In
den hemel daar zal het enkel en louter genieten
wezen. Daar zal genot en plicht volmaakt één
zijn! Maar op deze zondige aarde is het tot den
strijd geroepen zijn de harde en vaak pijnlijke levens-
werkelijkheid. Strijd tegen zoveel wat het hart
zoo begeert, wat het oog zoo bekoort en wat de
hand zoo graag bezitten wil. Strijd tegen zoveel wat
de tijd aanrijpt als goed en schoon, aangenaam
en toch heelemaal niet verkeerd. En juist
daarom maken de geloovigen en hun kinderen
tegenwoordig zulk een crisis door. Onze tijd staat
in het teken van genot en genieting. Van strijd
wil de mensch onzer dagen niets weten. Zich uit-
leven is tegenwoordig de hoogste wijsheid. Den
natuurlijken, aanleg mag geen geweld worden aan-
gedaan. Opvoeding moet zoo weinig mogelijk dwin-
gend zijn. Het kind, de jeugd is een majesteit
en voor een majesteit wordt alleen gebogen. Bovenal
onze tijd heeft niet het begrip „zonde“ afgedaan.
Er wordt nog wel van netjes en fatsoenlijk ge-
sproken, veel wordt gavoeld voor de verplichting
van stand of ontwikkeling, maar van zonde wil
onze tijd niets weten. Iets nalaten omdat het ver-
boden is, mag niet als oisch worden gesteld, zoo
heet het. Gebod en verbod moeten eerst verklaar-
baar worden gemaakt. Van de juistheid en de
redelijkheid van een verbot moet een mensch
eerst overtuigd worden eer gehoorzaamheid mag
geëischt. En dan komt de leer van erfelijke be-
lasting en van aangeboren aanleg en neiging deze
ellende nog vermeerderen. Goedgepraat wordt
in naam van die leer haast elke afwijking in
het leven tot op zedelijk en sexueel gebied toe.
En zoo is het langzamerhand groote uitzondering
geworden als in het groote werk der opvoeding
en vorming onzer jeugd op den voorgond staat
de goddelijke eisch van strijd tegen alles wat
verbiikt.

Hieruit moet, geloof ik, veel worden verklaard
wat in onze dagen in het jeugdleven plaats vindt
en wat met zoo groote zorg voor de toekomst
vervult. Als het kind niet leert, dat er dingen
zijn, waaraan het niet denken mag, welke het niet
doen mag en waarover het niet spreken mag, dan
wordt, het groot zonder zelfucht en zonder strijd
tegen de lusten en neigingen, die zich vaak zoo
krachtig en sterk openbaren. Als vader en moeder
voor dat kind geen levende voorbeelden van dien
strijd, van dat zich verzetten, van die op zijde
stelling, van dat brengen van offers zijn, dan treft
de gezinsopvoeding geen doel en is er van de
toekomst, ook in onze Gereformeerde kringen niet
veel goeds te verwachten. Want school en kerk
vermogen zoo weinig als het gezin niet vóórgaat.
De arbeid onder de rijpende jeugd kan niet vrucht-
dragend wezen, als in de kinderjaren niet geleerd

is en met eigen oogen gezien, dat den Heere te
vreezen en God in Christus lief te hebben niet kan
saamaan met een zich uitleven, met een maar op-
volgen van allerlei lust en neiging, met een altoos
zonder meer toegeven aan den drang naar genieting.

Deze diagnose is, dunkt mij, goed gesteld.
Al wordt hier niet alles, toch wordt hier veel
verklaard.

Zeker praktisch hedonisme (de richting, welke
het geluk zoekt in het genot) is onze kringen
binnengeslopen.

Aan aantrekkelijkheden voor onze jeugd ont-
breekt het niet.

En sommige ouders meenen, dat hun kinderen
die alle behooren mee te maken.

Dat eischt le bon ton, het moderne fatsoen.

Ook de ouders zelf zijn vaak door dien geest
aangetast.

O, alles verloopt heel ordentelijk.

De kerkeraad mag er bij zijn.

De wereld mag er naar kijken.

Maar bij hoevelen gaat gezelligheid niet boven
alles? Hoeveel tijd wordt daaraan niet verwikt?
Hoeveel avonden worden niet verpraat?

Hoe laat men zich niet opstuwen van het eene
genot naar het andere!

En men went er zoo aan!

Men kan er ten laatste niet aan ontkomen!

Nen heeft het recht verbeurd het jonge geslacht
tegen tijdvermorsing te waarschuwen!

Wij zijn geen voorstanders van een Spartaansche
levenswijze. Ook niet van ascetisme.

Maar wij moeten toch ieder een persoonlijk doel
hebben, dat we najagen.

Gezelligheid behoeft niet als contrabande be-
schouwd, maar men betrachte daarin de matigheid.

Zij mag ons van ernstigen arbeid, dien we in onze
„vrije“ uren kunnen waarnemen, niet afhouden.

Er moet in ons korte leven lijn komen.

Een roepingslijn, die naar boven loopt.

Een roepingswerk, waarvoor we offers brengen,
ons geven en er ons genot in vinden.

Wat voor heerlijkheid schuilt er in, of men aan
uw graf getuigt: hij was zulk een prettig babbelaar,
hij vroolijkte heel zijn omgeving op, we zullen
hem missen!

Is het niet verkieslijker, dat men verklaren moet,
hij woerde met zijn tijd, hij leefde den Heere,
hij heeft door genade dit en dat mogen tot stand
brengen? Om het straks te vernemen: over wei-
nig zijt gij getrouw geweest, over veel zal ik u
zetten?

HEPP

UIT HET POLITIEKE EN SOCIALE LEVEN.

Onder den drang der bezuiniging.

De nieuwe onderwijsplannen.

II.

Tegen de regeringsvoorstellen zijn nog meer
bezwaren in te brengen.

Niet alleen wordt door de ingediende regeling
de waarborgsom in gevaar gebracht, doch ook een
ongelijkheid geschapen tusschen het openbaar en
bijzonder onderwijs. Immers volgt uit het wetsont-
werp, dat in het vervolg de gemeente niet ver-
plicht is iets te betalen voor het zevende leerjaar
van een bijzondere school. Zij heeft n.l. en voor
de vergoeding der exploitatiekosten (art. 101) en
voor de vergoeding van boventallige onderwijzers
(art. 100) te rekenen met den maatstaf van art. 28,
d.i. alleen met de leerplichtige kinderen, en krach-
tens dien regel kan de bijzondere school voor het
zevende leerjaar, dat uit niet-leerplichtige kinderen
bestaat, niets vorderen. Wel is de gemeente vrij
het zevende leerjaar van haar eigen openbare scho-
len te bekostigen, en zoo ontstaat er een tweedheid,
die in strijd is met de grondwet. Zelfs wordt de
toestand zoo, dat voor zulk een boven-talig leerjaar
geen subsidie wordt ontvangen, maar de schoolgel-
den wel moeten afgedragen worden aan de ge-
meente. Deze onbillijkheid is te groot, dan dat
zij terwille van de bezuiniging zou kunnen geduld
worden. Er is ook nog zoo iets als de pacificatie,
en die mag niet in het gedrang komen.

De andere gravamina noem ik slechts even.

In de eerste plaats kan de vraag worden gesteld,
wat onder „leerplichtige kinderen“ moet verstaan
worden. Vallen ook zes-jarige leerlingen hieronder,
als zij als leerlingen zijn ingeschreven, of wordt
slechts, krachtens de leerplichtwet, gerekend met
kinderen van 7 jaar en ouder? Voorts is het aan
grooten twijfel onderhevig of de datum in art. VII
„daarbij buiten aanmerking blijven de onderwijzers,
die te rekenen van 16 September 1921 aan scholen
voor gewoon lager onderwijs in dienst treden, boven
het aantal, gesteld in artikel 28 dier wet, zooals
dat artikel tot en met het jaar 1929 wordt gelezen“,
niet belemmerend werkt voor de bezuiniging. Voor
dien datum kunnen nog heel wat extra-onderwijzers
worden aangesteld, die later weer moeten „afvloei-
en“. En eindelijk is het niet gewenscht om, zooals
het voorgestelde derde lid van art. 3 der leer-
plichtwet weer wil: „met dien verstande, dat in
het laatste geval de verplichting niet eindigt, voor-
dat het kind den twaalfjarigen leeftijd bereikt en
de klasse, waarin het bij het bereiken van dien

leeftijd geplaatst was, doorloopen heeft“, een on-
gelijke toepassing van de leerplichtwet te veroor-
zaken voor zes-klassige scholen en scholen met
meer dan zes leerjaren.

Dit alles geldt slechts enkele detailpunten.

Onderdeelen, die niet van belang onthloot zijn,
die toch op den achtergrond moeten wijken voor
de hoofdzaken, welke in het geding zijn. Het gaat
n.l. ook bij deze partiële wijziging om de hoofd-
lijnen, die in de onderwijswetgeving gevolgd wor-
den, en waartegen onzerzijds meer dan eens ernstig
bezwaar is gemaakt. Ook nu is het weer ge-
bleken, dat de geheele schoolwet mank gaat aan
het groote euvel van te ver gedreven centralisatie,
en te sterke gebondenheid van het onderwijs aan
de regeering. Wat den toon aangeeft is de eenvor-
migheid, en het kan niet anders, of deze unifor-
miteit van bovenaf opgelegd, moet leiden tot beper-
king van de vrijheid in eigen kring. Door speciali-
teiten op onderwijsgebied is op dit gevaar met
ernst gewezen, en we hebben bij het nieuwe K. B.
weer eens heel sterk gevoeld in welke sfeer wij
met onze „vrije scholen“ leven.

Er moet daarom verandering komen.

Niet gedeeltelijk maar principieel.

Niet op een enkel punt, maar een andere koers
moet gevolgd, en die koers is geruimen tijd geleden
in enkele hoofdartikelen in „De Standaard“ in den
breede toegelicht. Met de doodende eenvormigheid
dient gebroken te worden, en de methode van
subsidieering eischt verandering. Deze wijziging kan
ook de bezuiniging in de hand werken, en dit
resultaat hebben, dat enerzijds het pad der over-
tollige royaliteit verlaten, en aan den anderen kant
aan de vrijheid der school alle recht gedaan wordt.
Welke weg moet dan ingeslagen? Naar het oordeel
van bevoegden deze, dat bij de wet niet an-
ders wordt vastgesteld dan een alge-
meene minimum leeftijd van toelating
voor alle scholen van b.v. 5 of 5½ jaar,
en het voorts aan de gemeente- en
schoolbesturen wordt vrijgelaten den
toelatingsleeftijd voor hun scholen
vast te stellen. Het rijk vergoedt dan
alleen de salarissen der verplichte on-
derwijzers, die aan deze zesklassige
scholen verbonden zijn, terwijl voor dit
aantal gerekend moet worden met alle
leerlingen van de bedoelde zes leer-
jaren.

Dit zij de grondregel.

Wil dus een gemeente- of schoolbestuur een
zevende leerjaar of meerdere leerjaren, dan komen
de kosten voor hun rekening; het rijk betaalt alleen
voor zes jaren, hetzij die jaren vallen tusschen
de 6 en 12, of 7 en 13 jaar, en wat daarboven
uitgaat moet door de besturen zelf gedragen worden.
Echter onder één beding. Het zou mogelijk zijn,
dat een gemeentebestuur uit de publieke kas een
zevende leerjaar bekostigt, en een schoolvereniging
zelve voor haar eigen hogere leerjaar moet zor-
gen. Deze onbillijkheid mag niet voorkomen. Wan-
neer een gemeentebestuur meerdere uitgaven doet,
is het verplicht eenzelfde vergoeding te geven voor
de bijzondere school, opdat niet de oude ongelijk-
heid terugkeere. Weigert echter de gemeentelijke
overheid een zevende leerjaar voor de openbare
scholen te bekostigen, dan moeten de ouders, die
het bijzonder onderwijs en in dat onderwijs een
hooger leerjaar dan het zesde begeeren, zulks zelf
betalen. Het spreekt wel vanzelf, dat voor de
m.u.l.o.-scholen in den zin der wet van 1878 bij-
zondere maatregelen getroffen moeten worden.

Deze weg is o.i. nitnemender dan de thans ge-
volgde.

Hij heeft dit voor, dat de verscheidenheid tot
haar recht komt.

Met plaatselijke omstandigheden, met de bijzon-
dere behoeften van een bepaalde streek, met de
eigenaardige levenswijzen voor iedere school kan
gerekend worden, en de individualiteit wordt niet
langer gedrukt terwille van de gemeenschap. Wat
toch is het geval? In sommige gedeelten van ons
land moet zeer sterk rekening gehouden worden met
de arbeidswet. In industriestreekten b.v. gaan de
kinderen, wanneer ze de school verlaten, naar de
fabriek, en daar moet dus verband bestaan tus-
schen het eind van den schoolleeftijd en de be-
paling van de arbeidswet. Deze zegt in art. 9,
dat pas op dertienjarigen leeftijd arbeid in de
fabrieken etc. etc. verricht mag worden, en in zulke
plaatsen is het dus gewenscht den schoolleeftijd
te stellen tusschen 7 en 13 jaar, opdat de jongens
niet een jaar doelloos en werkeloos rondloopen.

Elders staan de zaken anders.

De land- en tuinbouw vallen niet onder dat artikel
van de arbeidswet. In de streken, waar die be-
oefend worden, heeft men dus met dezen regel
niet te rekenen, en kan de leeftijdsgrans zijn 6 of
12 jaar. Zoo is er in het leven verscheidenheid,
en daarmede heeft ook de schoolwet in overeen-
stemming te zijn. Zij bindt niet het geheele land aan
één gebod, maar geeft vrijheid om te handelen,
naar gelang de plaatselijke omstandigheden zulke
eischen. Alleen zoo wordt het groote euvel der
eenvormigheid voorkomen.

K. D.